

Դ Ի Տ Ա Կ

Բ Ի Ի Չ Ա Ն Դ Ե Ա Ն

Դ Ի Ն Դ Ի Ր Ո Յ

Ը Ն Կ Ե Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ա Ր Հ Ա Ր Ո Ւ Ն Ե Ա Յ

1815.

14. 15. 16. Յ Ո Ւ Լ Ի Ս:

Տ Ա Ն Ի Մ Ա Ր Ք Ա.

Քօթիկայի. 20 Յոսիսի:

Արժանատի են որ զաղտուկ յօդածը Պը
ռուշի հետ եղած դաշնագրուէր՝ հաս
տատված է: Ըվէտի փօռնանիւն ու Ռու
կէն կողքին Պռուշին ձեռքը պիտոր անցնին.
ու աս ալ պիտոր տայ Տանիմարքային՝ Լա
վէնպուռկէզի տէրուէր, ու իր մօտը եղած
քանի մը դեղեր: Ասկէ զատ՝ Պռուշը կը
պարտաւորվի վճարել Տանիմարքային՝ պա
տերազմերը լըննալէն ետեւ 3 միլիոն սկուտ.
ու Ըվէտին ալ 600 հազար սկուտ օգոստոսի
1ին: (Օրագ. Փրանսիոսի. ու Իրաւէայի:)

Ի Ն Կ Ի Լ Թ Է Ռ Ա.

Լօսպոս. 20 Յոսիսի:

Ինկիլթէնայի համարակարգ Կէֆէրաբը հա
շիւ մը տվաւ, որ տէրութե ծախքը՝ կը հասնի
179,457,850 եալորդ ոսկի:

22ին. ու 23ին:

Երեկ երեկվան դէմ հասաւ հոս մէկ կառք
մը չորս ձիով, զարդարած իրեք դոյն դրօ
շակներով, ու արծիւներով, որ կառքին եր
կու կողմէն կախված էին: Մէկէն իմացան
որ սուրհանդակ մէկ տակկայ՝ Վէլլինկթօ

նէն խրկած՝ բերող յաղթութե խապարը
Թուստ ելաւ բոլոր քիթը, կրկանավտէին
ուրախութէն, ու կերպէին ան երգը. « Աճ
պահէ՛ զթիւրը: » Բոլոր ժողովուրդը կու
ղէր մօտիկնալ, ու ձեռքով շօշափել դրօշակ
ները: Ամէն գործք դադարեցաւ քիթին մէջ.
ուրիշ բանի վրայ չի խօսվիր, եթէ ոչ Վէլ
լինկթօնի ու Պլիսէոնի վրան: Պաթհուսթ
կոմսը երեկ առաջարկեց խորհրդարանին,
որ հանդիսական շնորհակալութի մը ընեն
ինկիլթէնայի կորիճ Սպարապետին, ու իր
տակը եղած զօրքերուն: (Աս՝ 12 անգամ
է որ Վէլլինկթօն արժանի եղաւ շնորհա
կալուի ընդունելու փառլամենթէն. Մալ
պօռուկ անւանի դուքսը՝ հանգամ միայն
արժանի եղեր էր): (Կալ. Ինկիլթ. Օրագր.
Իրաւէայի:)

Բ Ի Ր Ո Ւ Ս Ս Ի Ա.

Պէւլէն. 20 Յոսիսի:

Պօսափառութէն Մայիսի Դաշտին ժողով
քին առջեւ՝ իր շառը խօսելով նմանցուց
զինքը մէկ թիւրի մը Աթինայի. («Ե՛ս Դիոսէ
31. էրէս 204.») բայց աս նմանութիւնը կամ
բաղդաւառութիւնը՝ ամենեկին տեղ չունի. ինչու
որ՝ ոչ լման ճիշդ է պարագաներուն կողմա
նէ, ոչ ալ ճշմարիտ է իր հիմը: Աս թիւրս
կողմ.

Կողոսսն է, որ 1068 տարվան չափ բնական էր : Աթինացիք ան ատենը մէկ կատարած պատերազմի մը մէջ պլըշկված էին Լակեդեմոնացոց հետ : Կուռքերուն պատգամը անանկ յայտնուած ի տվալ իրենց, որ կը յաղածէն թշնամիներուն, թէ որ իրենց թէրը սպաննուի թշնամիներուն ձեռքով : Աթինացիք ջանացին որ կըրդեն աս ցաւալի պատահարէն, պատճառն որ շատ կըսերէին իրենց ան թէրը . բայց Կողոսս զիր ժողովորդը խիստ սիրելուն հմը, Բեպիլ մտաւ թշնամիներու բանակին մէջ, ու զինքը սպաննել տվաւ, որ յաղթող ըլլայ իր ժողովուրդը : Երբոր Լակեդեմոնացիք (որ իրենք ալ լսեր էին կուռքերուն պատգամը,) ճանչցան սպաննած թէրը, ու մարգարեութեան կատարումը, ետ քաշվեցան : Աթինացիք ալ չուզելով անկից ետեւ ընտրել իրենց ուրիշ թէրը մը ի նշան երախտագիտութեան շնորհակալութեան իրենց թէրին, հաստատեցին մէջերէն մէկ Հասարակապետութեամբ : (Եհէջեպանի Կալ. ու Սուրհ. Միլանի :)

ՆԵՄՅԵՍՏԱՆ.

Նէմեջեպանի. 25 Յուլիսի :

Համպուռնի կըրդեն որ, Փռանայի կառավարութիւնը հրամայեք էր որ Աթինացիք անտաւոր օմանը բոլորը ջարդեն, մէկ ծառ մալ չի մնաց : 200 բանաւոր աշխատեցան կորել ան աւեր ծառերը : 15,000 ծառ կորեցին, երկանքը 12 ոտք . 34,000 ալ, 9 ոտք երկան : Ստանկով ուղեցին Փարէզ քաղաքին առնելով անկախ ընելու : Աս անխոհեմ դործքս ըրին ինչպիսի մէկ խելացի հնարք մը . անանկ որ Պոնափաութեան կողմնակիցներ ալ դրսովանցալ կըցցնէին որ անողոտ ու խելէ դուրս բան մնէ ըրածնին : Բայց աս աշխատանքս Փարէզ քաղաքը ամրցնելու մեծ գործք մնէ ժողովրդեան համար . որով հետեւ ուրիշ բան չեն ուզեր կառավարները, եթէ ոչ զբօսանք էլլան մը, ու սիրտ տալ ժողովրդեան, ասով բանը կերկընցնեն : (Կալէն. Համպուռնի :)

Մանկայ. 25 Յուլիսի :

Պօլոնիայի կաղէթային մէկը յունիսի 23ին ասանկ կըգրէ . « Պոնափաութեան իմաստ էրեն կառքով . Բէլլէր զորապետը վարպետ կերպով մը շարժեց իր 15 երորդ դուռը, որ Պոնափաութեան մը հետ մէկ տեղ հասաւ Ժընար քաղաք . Պոնափաութեան ալ հետք . որն զը ինչալով կառքէն դուրս ցալկեց, հոն թողաւ իր շափղան, իր դաւաղանը, ու իր սուրը, (որ ետքը յանձնեցին Ֆելտ-Մառէշալ Իշխանին ձեռքը :) Մէկ խումբ մը Ֆը-

ռանսըղներու՝ մէջ տեղը անցնելով կառքին, ու Պոնափաութեան զօրքին, շատ կտրիճութեամբ դարաւ, որ կըցաւ Պոնափաութեան իմաստէն, չէ նէ ձեռք պիտոր ինչար գերի ըլլար : Պէտք է որ Պոնափաութեան թեթեւ վերք մը առած ըլլայ զլուսը թիւֆէնկով . ինչու որ Ժընարքէք կը հաստատեն որ, հետեւի էայն դուրս ելելու ատենը ան երկրէն, պլըշկած էր մէկ վերարկուով մը, ու զլուսը արունքովայ՝ լաթով կապած էր : Արին Պոնափաութեան 7 իմաստաւոր կառքերը, բոլոր իր ձիանքը, կարասիները Բէլլէլէն, պոլանթիները, գանձը, ու կայսերական զորամիզը չէրսէն : Կառքերը՝ Պոնափաութեան զօրքերուն մէջէն ընտրեցին . ու Պոնափաութեան զօրքերուն ձեպերը լեցվեցան Ոսկի Լափօլեօններով : »

Ռափ Փռանայը ճէնէալը՝ Պոնափաութեան կայսերութեան հրաժարելէն ետեւ, ինչքեց Վալստէնպուռնի քաղաքէն յունիսի 24 ին զինադադարում մը Վիսթմպէնկի ժառանգ իշխանէն, բայց պատասխան տրվեցաւ անոր, որ իր զօրքը հրաման ունի՝ բոլոր ուժովը թշնամութիւնը շարունակել : Ասանկ պատասխան տաւ երկու անգամ Պելիառ ճէնէալը՝ Ֆելտ-Մառէշալ Վալտէն իշխանէն :

Համալ քաղաքէն սուրհանդակ մը անցաւ, խաղար կըտանէր մեծ բանակը Միաբանել Միապետացը, որ Վէլ լինկթօն ու Պելիառ առաջ գնացեր են Փիքառտիա գաւառը ինչ վան Լան քիթը, ուր վրայ հասնելով պատնէշներու միջեւ մէջ եղած Փռանայի բանակին, 20,000 դերի բռներ են, ու 180 թօփ : Ասոր համար միաբանելոց բանակը 30 ժամ միայն Փարէզէն հեռու են : (Կալ. Ընդհանուր :)

26 ին :

Վաղը Վալստէնպէնկ իշխանը իր մեծ բանակը կը փոխէ Սիլիոս . Պաղիէայէն սկըսած ինչվան Լոռէնա, ամիկն կողմէն պիտոր զարնովին Փռանսըղներուն հետ :

Աւագիայի գեղացիները Փռանսըղի կողմը բռնելուն համար, շատ ծանր պատիժներ քաշեցին : (Կալ. Աւագիայի . Օրաթ. Իրաւ :)

28 ին :

Մէկ նոր պատերազմական Նէմեջի Կաղէթայ մը կըրէրէ Վալտէն իշխանին ծանուցումը որ ըրեր է Փռանսըղներուն՝ ասանկ : Ամիկն Փռանսըղ որ գինսորի նշան վրան չունենայ, ու ձեռքը սուր դուրի, 24 ժամ մէջ կըլլայ իրեն վրայ դատաստան՝ պատերազմական ատենին անընդ . — Թէ որ մէկ զինուոր մը միաբանեալ զօրքերուն սպաննը .

նրի . ան քաղքին վրայ կը դրվի 200 հազար
 ֆունքի տուրք , թէ որ գեղ է նէ , 25 հա-
 զար : — 24 ժամ անցնելէն ետե երբոր կը
 հասնին Միաբանեալ տէրուեց զօրքը , ամ-
 մէն ղէնք ու պարուծ պիտոր տանին գլխա-
 ւոր տեղ մը . 24 ժամէն ետե դռնադու քլ-
 լան նէ պնսպիսի գէնքեր , 200 հազար տուրք
 կը ձգեն քաղքներուն վրայ , 25 հազար՝ գե-
 ղերուն : — Ան տունը՝ ուր որ գտվին աս
 ղէնքերը՝ կը փլցընեն . ու տանը տէրը 24 ժա-
 մու մէջ կառնէ իրեն պատիժը ղինւորական
 դատաստանով : — Թէ որ տանը տէրը փա-
 խած քլայ , ան ատենը՝ անտեղի դատաւո-
 րը , կի՛ գլխաւոր բնակիչները կի՛ կողմնակից-
 ները՝ ղինւորական դատաստանով կը պատ-
 ժրվին : — Աս ծանուցումը՝ ասանկ կը քնն-
 նայ . „ Փռանալըներ՝ հանգիստ կեցէք :
 Մեր յաղթող զօրքերը՝ ներքե վրայ չեն ըներ
 խաղաղասէր քաղքացիներուն հանդարտու-
 թիւր : Միաբանեալ զօրքերը՝ շատ զգուշու-
 թի՛ պիտի պահեն կարգ ու կանոն : Եւրո-
 պան՝ չառաւ ղէնք նորէն ձեռքը , բայց եթէ
 որ նորէն սայ իրեն ու ձեզի ան խաղաղուի
 ու յաջողուի , որ մէկ բռնաւոր մը յափըշ-
 տակեց առաւ՝ աս երկրորդ անգամս :
 (Թշնայցութի Ռէնօյի պատերազմներուն :)

Տոսակցութի . 26 Յոնիսի :

Պօնափառութիի ճամբու առապան որ բռնեց
 Բէլլէն Պաուշի զօրապետ մը , ասօր բերին
 հոս : Աս առապայիս մէջ գտան շատ ոսկիէ
 թափծու սեղանի թախի՛ , 20,833 հըր եալ-
 տող ոսկի կը հասնի արժողէքը : (Օրագրութի
 Փռանալըներ :)

Ագոնիստան . 28 Յոնիսի :

Շատ Օֆիցիալներ Պօնափառութիի թիկ-
 նապահներէն՝ որ դարձած էին Էլպայէն ,
 դուռնին շերմակ գօգառտա դրին , ու
 միաբանելոց կողմը անցան :

Նէնցէսարանի սահմանագլուխներէն . 2 Յոնիսի :
 Պիկիէն Զէնէնալը՝ հիմայ Պօնափառութիին
 նստած կառքը քառօցան կը բանեցնէ կոր :
 (Նէնց . կալ . Սորհանդէսի Միանի :)

Հակէնալ . 1 Յոնիսի :

Փռանալը գործակալները՝ որ Փռանալիս
 խրկված էին հաշտութի խնդրել դաշնակից
 թիւորներէն , ճամբայ չը գտնելով Հիւսի-
 սային բանակը երթալու , յունիսի ետքի օրը
 հասան Հակէնալ , ուր որ կեցած էին Աւս-
 դրիայի ու Մոսկովի կայսերքը , ու Պաու-
 շի թիւրը : Անոնց կողմանէ ալ 3 գործակալ
 դրվեցան , որ նոյն օրը մօտիկ ընեն իրենց խըն-

դրվածքին : Աւսդրիային կողմէն՝ եղաւ Տե-
 դակալ Մառէշալ Վարմատէնի կոմսը . Մա-
 կովի դիւանք՝ կոմսը իսթրիայի Գլխուն . Բնէ-
 դէպէք Զէնէնալը Պաուշի կողմանէ : Լօուս
 Շիթիւաութի ալ միացաւ իրենց հետ : 3 ժի-
 քեց խօսակցութիւնին , Փռանալից գործա-
 կալները յայտնեցին իրենց խրկվելու պատ-
 ճառը . չի գործեցին ետքի կարօտութիւն՝ որ
 ունի Փռանալի հաշտութի . խնդրեցին ղե-
 նադարարու՛մ , որ սկսին հաշտութի վրայ
 խօսիլ : Դաշնակիցներուն գործակալները
 աս խնդիրքս խմացնելով իրենց միացեալնե-
 րուն , յուլիոյ 1ին պատասխան բերին Փը-
 ռանալից գործակալներուն՝ ասանկ . որով
 հետե միաբանեալ դաշնակիցները՝ դաշն-
 դրեր են իրարու հետ , „ որ հիւ մէկ երեսնի՛ չի
 խօսի հաշտութի վրայ դարձեալ , ու ղեկ
 հաշտութի կամ դիմադրարարու՛մ : Բայց եթէ մի-
 մեկ Գեղ . իրեք ներկայ տէրութիւնները չեն
 կրնար ատ բանին վրայօք խօսիլ , հապա ու-
 րիշ դաշնակից Տէրութեց ալ Պաշտօնեա-
 ները պէտք է որ ժողվին՝ մէկ տեղ գան ,
 շուտով՝ որչափ որ կարելի է : — Իրեք
 Միապետներն ալ կը համարին ինչպիս նախ-
 ընթաց ու էական թէութի մը հաշտութի ,
 ու ճշմարիտ հանգստեան , որ Եւրօպայի
 Պօնափառութիին՝ անանկ վիճակի մը մէջ դըր-
 վի , որ ասկից ետե չի կրնար խնդրել Փռան-
 սայի ու Եւրոպայի հանդարտութի . ու աս
 անցած Մարտի ամսուն պատահարէն ետե՛
 դաշնակից տէրութիւնները՝ հարկ է որ պահան-
 ջեն , որ Պօնափառութիին յանձնեն իրենց ձե-
 ոաց պահպանութի տակը : Աս ալ յայտնե-
 ցին Փռանալը գործակալներուն , որ անկա-
 րելի է թող տալ իրենց որ կենան բանակին
 ետեւը , ուստի կրտանին ղիրենք առաջապահ
 գունդերուն ջով . անկից ուր որ կուզեն եր-
 թան . անոնք ալ Փարէզի ճամբան բռնե-
 ցին՝ գնացին :

Փամպուկ քաղաքը յարձակմամբ առեր
 են դաշնակիցները . ու Վէլլինկթօնը՝ ձեներ
 է Փռանալի թիւրը՝ որ հոս երթայ : Մէջի
 բերդին ալ խմացուցին որ անձնատուր քլայ .
 մէկէն հնազանդեցաւ , թիւրին տակը մտաւ :

Աւսդրիայի ու Մոսկովի կայսերքը , Պը-
 ոուշի թիւրին հետ մէկ տեղ առաջ կը բռնան
 կոր դէպ ի՛ Եանսի :

Մէկ արտաքոյ կարգի Յաւելաւ մը Ըւր-
 հանար կալէթային յուլիոյ 3ին , աս խաղաղ-
 ներս կու տայ : „ Վիթիւմպէնի ժառանգ-
 իշխանը յունիսի 28ին՝ մեծ պատերազմ ըլլաւ
 Զէնէնալ Ռաիին հետ : Աս ծեծու եղաւ
 Պաուսիթ ըսված տեղը մէկ ժամու մը չափ
 հեռու Սթոնապուռիէն : Կէսօրէն 2 ժամ
 ետե սկսաւ , քչեց ինչպան տասն ու կէսը
 դէ-

գիշերական . Ռաի Ճէնէուայը քնեցին տա-
րին ինչպէս Սթուասպուոկի քաղքին թօփե-
րուն տակը : Թէպէտ իշխանին զօրքը 18 հա-
զարը չէր անցներ , բայց իրենց քաջուիւր հե-
րիք եղաւ յաղթել թշնամւոյն , որ համրան
քով շատ էին : Իրենց սրտոտ Սպարապետը
մէկ վտանգէ մնալ չի վախնալով , ամեն տեղ
կեղծ կրմտներ : Որովհետեւ քանի որ կրծեծ-
կրվէին մարդու մնալ չէին ողորմեր , ասոր
համար քիչ դերի ընկան . 6 թօփ միայն առին
անոնցմէ : Ասանկով ժառանգ իշխանը գրտ
վեցաւ Սթուասպուոկի պարսպին տակը , (որ
Ալապիայի դաւառին մայրաքիչքն է ,) 3 օր
առաջ , քան զան առեկը զաբէն որ դրած էր
իրեն՝ ընդհանուր զինւորական խորհրդարա-
նէն : Հիմայ 30 հազար Մոսկով ալ հետը
միացաւ , քիչ օրէն Սթուասպուոկի բանն ալ
կրբուսին :

„ Փռանսրդի բանակը՝ անանկ տակն ու
վրայ եղած է , որ Ճէնէուայներն ալ յուսա-
հատած՝ ձեռքէ թողեր են : Իրենց փախուս-
տը կրմտանի Մօքայի փախստեանը : Այս
Մառէշալը՝ առջի բերանը մէկէն Փարեզ
ձգեց զինքը . երբոր խորհուրդ իրմէն հար-
ցուցին , պէտք է լաւաւ ինչ ըլլայ չըլլայ հաշ-
տութի ուղեղ :

„ Կըհաստատեն որ՝ Պուռչները յարձակ
մամբ առեր են կիզ ամուր քաղաքը Փիքառ-
տիա դաւառին . ու Պիխէո իշխանը պա-
տասխան տվեր է Փռանսրդ զօրապետիմը՝ որ
եկած էր հետը խօսելու համար . ”

„ Պէտք էր ձեզի հաշտուէ վրայ խօսելէն
առաջ , որ դաշնակիցներուն ձեռքը յանձ-
նէիք Պոնափաութէն , իր ընտանիքը , ու
Փիանսրայի բոլոր բերդերը : ”

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ Ք.

Մէկ մեծ մասը երեւելի բանասիրական բա-
ներուն ու բնական պատմութե , որ Սէթ-
ցէն անունով գիտուն ճամբորդը գնած էր
Ատրենտան , Առապիստան , ու Եգիպ-
տոս , յանձարարութե Դքսին Սաքսոնիա
Կօթային , հասան Կօթա քիչքը : 1809 էն ի

վեր Սէթցէնը՝ յանձներ էր 17 մեծ սնտուկ ,
ու քանի մը կոշիկ Լիբանանու աղնիւ
Մայր փայտերէն , Եգիպտոս Ռօզէթթի-
Մաք-Առօլէ Վաճառական Ընկերութե .
բայց նաւարկութիւնը պապհով չըլլալով ,
չկրցան զանոնք թրեւտ բերել ինչպէս հոկ
տեմբեր ամիս 1814ին : Աս 17 սնտուկնե-
րուս մէջ կան շատ երեւելի ցանցառադիւտ
ժողված բաներ բնական պատմութե , հնա-
գիտութեան , ձեռագիրներու , որոնք ձեռք
ձգեց Հրէաստանի մէջ , Առապիստան , Ե-
գիպտոս , են : Ասկէ առաջ ալ ինչ որ խրը-
կեր էր Ստամպուլէն , Անատոլուէն , ամմէնը
մէկ տեղ դնելով կը ձեւանայ մէկ Արեւելեան
Թանգարան մը Մուսկօ մը , որու նմանը կա-
րելի է որ դեռ չըլլայ Եւրոպայի մէջ : Սէթ-
ցէնէն խապարմը չեկաւ հոկտեմբեր ամսէն
ի վեր 1810ին . վերջի թուղթը աս եղաւ ,
որ գրեց վերի ըսած Վաճառական Ընկե-
րութեը Եգիպտոս քաղքին : Առապիստան
եղած հիմակվան խռովութիւնը թող չի-
տիկն՝ որ բան մը իմանանք ինչպէս հիմայ :
Պիտ ետքի խապարը՝ աս է , որ հիմայ Մեք-
քէ է , ու կրպտորաստովի ճամբայ մը բնել
Հատուամանթ , Թօֆ , Թէյէր , ու Օման
դաւառները : (Կաւ . Ալէնէյի :)

ԱՍՏԼԱԲԱՇԽԱԿԱՆ Ք.

Հեփաքրաբանի դիպողութի Հրափ Մուրաֆին վէ :
Փլանժեռկ Աստղաբաշխը , որ շատ ար-
դիւնք ունի աստղաբաշխութե մէջ իր զանա-
զան դիւտերուն համար , կրպատիւ իր Փի-
զիզական օրադրութե մէջ , մէկ եզակի դի-
տողութիւն մը Հրաւ մոլորակին վրայ : Աս
աստղաբաշխը տեսաւ Հրաւորի Հակադրու-
թէն առաջ , մէկ բիծ լէռ մը հաւկրթածէ ,
ճերմակ ու փայլուն , ճիշդ քովը հարաւային
բւեռին աս մոլորակիս : Աս բիծս տեսաւ որ՝
քանի կերթար՝ միշտ կրպակսէր շրջապատին
դիպց , ու վերջապէս ամսէ մը ետեւ իր երեւա-
լուն , աներեւոյթ եղաւ : Փլանժեռկ կրկար-
ծէ որ՝ աս բիծը՝ ձիւն կիճ սառուց ըլլայ՝ գօ-
տիի մը պէս փաթթըված հրաւային բւեռին
վրայ աս Հրաւ մոլորակիս , ու արեւուն տա-
քութեը կըհալեցնէ զանիկայ :

Աս գործքս՝ որ է պատմութե հիմակվան ատենիս , տասնըհինկ օրը մէյմը կըտրալի .
ԻՎԵՆԵՏԻԿ ԻՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ :

Ով որ կուզէ առնել . Ստանպուլ Չուխաճի խանին քովը Պախաճի խանութ կայ դիւրը ծախող :
Հոն իր անունը դրել տայ վճարելով մէկ անգամ քառասուն դր՝ բոլոր տարվան համար : Ամմէն մէկ
բաժնու գաղուն տասնըհինկ օր անգամ մը՝ ան խանութը խրկէ իր մարդը , առանց բան մը վճարելու
կառնէ :